

The self-reference discourse of «Atlantis» and «Lunar Land» also reveals the relationships that are built between literature, self-identity and place. The narrativization of memory is a work with complex traumatic experience, complex frontier space, complex anthroposphere, burdened with destructive autostereotypes and heterostereotypes.

The complex analysis of A. Chciuk's recollective dilogy «Atlantis» and «Lunar Land» allows us to assert that self-reference is one of its important structural elements. It is important for the narrator to find out the compositional, thematic and genre features of writing about the past. In the center of narrator's interest are such fundamental categories as memory, reminiscence and recollection. Writing, according to the subject of the narration, is always self-centered, (re)constructive, and meaningful. Writing about the past also means showing the complex interrelationships between self-identity, place, and experience. The self-reference dimension also focuses on the ways and strategies of writing about the phenomenology of the local community and cultural frontier's functioning. The dilogy offers, therefore, a kind of methodology for modeling a recollective emigration self-narrative through overcoming the stereotype of multicultural idyll.

Key words: *self-reference, self-narrative, memory, recollection, self-identity, place, trauma, stereotype.*

УДК 821.161.2.09Ярошинська

Л. М. Ковалець

СЛІДАМИ «БІЛОЇ ПАННИ»: ПРО ОДНУ СТОРІНКУ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВГЕНІЇ ЯРОШИНСЬКОЇ ЯК ПЕРЕКЛАДАЧКИ ТА ЇЇ КОНТЕКСТ

У статті зроблено спробу окреслення творчого профілю української письменниці Євгенії Ярошинської (1868–1904) як перекладачки. Сказано про розвиток її інтересів до чужих літератур, пильніше розглянуто історію перекладу Є. Ярошинською на німецьку повісті українського та російського автора Григорія Мачтета «Белая панна». Реставрувати історію, а також відновити контекстуальний простір цієї події допомогли архівні документи, що публікуються вперше.

Ключові слова: *Євгенія Ярошинська, лектура, переклад, Григорій Мачтет і його твір, Нестор Яворовський, лист як документ.*

DOI 10.34079/2226-3055-2020-13-23-35-42

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень. Історія творчої праці Євгенії Ярошинської як перекладачки ще не вивчалась дослідниками, навіть найновіші студії про цю першу на Буковині українську письменницю (авторства О. Гнідан, І. Кейван, С. Кирилюк, Л. Козинського) повідомляють хіба про її активне звернення до перекладу творів чеської літераторки й педагога Вільми Соколової. Власне, це єдина сторінка такої діяльності Є. Ярошинської, розглянута спеціально (Ковалець, 2009). Тоді як енергійна, невсипуща натура письменниці працю в сільських початкових школах поєднувала ще й з іншими перекладацькими спробами, а не лише з літературним, оригінальним художнім самовираженням, публіцистикою, фольклорно-етнографічним освоєнням

надністрианської території Буковини, жіночим рухом, що на рідному буковинському й галицькому теренах лише набирає оберті.

Пізнання кожної з цих історій співпраці Є. Ярошинської з іномовним матеріалом, і то за допомогою документальних свідчень, бачиться нам достатньо манливим, як і окреслення контекстуального простору цих подій, не кажучи про з'ясування глибинніших підстав для таких звернень. Ставлячи наразі за мету якомога повнішу реставрацію однієї зі сторінок перекладацької діяльності письменниці та актуалізуючи задля цього різний матеріал, зокрема й архівний, важливо наголосити на далеко неповному освоєнні корпусу якраз архівних документів, пов'язаних із Є. Ярошинською; він зберігається головно у відділі рукописів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Центральному державному історичному архіву України у м. Львові та Львівській національній науковій бібліотеці імені Василя Стефаника. Очевидно, тільки так – ґрунтовно простудіювавши джерельну базу, пізнавши (як єдине ціле) біографію та художню спадщину митця – можна сподіватись на глибше зрозуміння особливостей розвитку його творчої індивідуальності.

Виклад основного матеріалу. Пильне читання було пріоритетним заняттям Є. Ярошинської ще змалку, згодом воно стало для неї справжньою літературною школою. 18 червня 1896 р. в листі до Івана Левицького 28-літня письменниця так повідувала цьому бібліографові історію свого життя: «Року 1882 скінчила-м з дуже добрим успіхом 6 класу школи вправ, а, маючи велику охоту до науки, вчила-м ся дома дальше, як історії, літератури, розумієсь, німецької. При тім читала-м дуже багато, хочаби собі придбати вищу освіту. Німецькі класики, як Goethe, Schiller, Clopstock, Herder, Wielong, Lessing і др.; їх лірики, як Heine, Eichendorff, Chamisso, Rückert, Geibel, Ebert, Lenau, Anastasius Grün і ін., становили мою лектуру і наповняли мою фантазію гарними образами. Також переклади Байрона, Milton'a, Sheckspear'a, Victor'a Hugo, Racine, Moliere, Shateaubriand і ще багато інших читала-м з ентузіазмом» (Ярошинська, 1896, с. 405). Одержимість Є. Ярошинської дещо пізніше сягнула й українського письменства, польських, російських літераторів (Котляревського, Марка Вовчка, Основ'яненка, Устияновича, Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Шевченка, Франка, Федьковича, Міцкевича, Словацького, М. Конопницької, Сенкевича, Пушкіна, Лермонтова, Грибоедова, Достоевського, Гоголя, Тургенєва, Толстого): «всіх сих писателів читала-м в оригіналі, подивляючи красу їх мови, фантазію та психологію...» (Ярошинська, 1896, с. 406), – зізнавалася в тому ж автобіографічному посланні. Між тим письменниця, опанувавши на початку 1890-х і чеську, активізувала свою перекладацьку творчість, до якої досі вдавалася спорадично, тепер найбільше як інтерпретаторки писань Вільми Соколової. А що вона повсякчас тяжітиме до освоєння нового, виявиться в значному інтересі наприкінці життя ще й до італійської мови та навіть активних спробах її опанувати.

Жадібна, гостра увага письменниці до книжкових материків, крім того, що зміцнювала в почуттях, знаннях та естетичному задоволенні, давала матеріал для творчості – оригінальної та перекладної. Згадка в реєстрі прочитаного про «переклади», звісно, німецькою не випадкова: німці на кінець XIX ст. справді спромоглися зінтерпретувати усі найвагоміші здобутки світової літературної творчості. І прилучитись до поширення цього материка так само виглядало манливим, бо це так само був спосіб набуття досвіду, випробування власних сил, можливість спопуляризувати проблематику української дійсності в широкій читацькій аудиторії. Саме так розцінюємо звернення Є. Ярошинської до перекладу німецькою основаної на українському матеріалі російськомовної повісті Григорія Мачтета «Белая панна».

Створена цим українським та російським письменником наприкінці 1880-х по відвідинах рідної Волині, уперше оприлюднена в «Киевской старине» (1889, ч. 1, 2) і того ж року видана окремою книжкою в Москві, повість одразу ж була перекладена К. Арабажиним українською і надрукована львівським часописом «Зоря» (1889, ч. 13–22). Важко сказати, чи Є. Ярошинська знала про цю публікацію, позаяк виступати в «Зорі» вона почала з 1892 р. Шістьма літами опісля в листі до О. Маковея вона з гіркою самоіронією написала, що редактори «Зорі» прислали їй це видання, «знаючи, що таке негрошовите сотворіне, як вона, не має єї відки платити» (Ярошинська, 1898, с. 412). Наразі ж ішлося про переклад таки з оригіналу («Я перевела з російського оповідане Григорія Мачтета «Біла панна» (Ярошинська, 1890, с. 384–385), – читаємо в листі до М. Павлика від 14 січня 1890 р.), і встановити, яким чином він, оригінал, потрапив до Є. Ярошинської, нині важко сказати. Його могли презентувати їй земляк Григорій Купчанко, член Російського імператорського географічного товариства, чи навіть особисто російський консул (обидва якраз енергійно заохочували молоду письменницю та фольклористку до праці на російському літературному полі); Є. Ярошинська могла позичити книжку в чернівецькому товаристві «Руська Бесіда», куди прихильниками москвофільства так само енергійно постачалась російськомовна лектура. Однак німецька культурна традиція, не кажучи про українську, в цьому своєрідному ідейному поєдинку переважували. Спробувавши себе перед тим у німецькомовній поезії та прозі, кілька новелок навіть представивши в популярних часописах Відня та Чернівців і там будучи схвально прийнятою, Є. Ярошинська подбала про німецькомовну одіж для твору Г. Мачтета. Твору, котрий у підзаголовку мав слова «Из воспоминаний поэта, что не состоялся» і в якому йшлося про недавню українську історію.

Власне, автор, Григорій Мачтет (1852–1901), народженням у Луцьку та й багатьма іншими нитками був пов'язаний з Україною настільки, наскільки з Росією та усім світом. Його рід по матері походив із польської шляхти, дід належав до Північного союзу декабристів. Генеалогія батька сягала Англії; участь когось із Мачтетів у Полтавській битві, поранення й полон, відтак одруження з українкою змінили хід родової історії. Батько, юрист, випускник університету Св. Володимира в Києві, працював на Волині й рано помер, залишивши п'ятьом дітлахам хіба що дві шафи книжок – російську та закордонну класику. Григорієві тоді йшов тринадцятий, мати відійшла сімома роками перед тим. Як висловився в некролозі публіцист і літературний критик Микола Михайловський, «життя Мачтета з гімназійної лави і майже до найостаннішого часу було цілою низкою пригод», однак попри все «ніякі незгоди не відлучили його від ідеалів молодості» (Михайловський, 1901, с. 18). Виключення з гімназій Немирова та Кам'янця-Подільського за політичну неблагонадійність, намагання аж у США реалізувати задум про організацію суспільного життя в комунах – і його фіаско, заслання в Сибіру, переслідування російською поліцією, наприкінці 1890-х життя в Україні, товаришування із П. Житецьким, М. Коцюбинським, М. Старицьким, Косачами, надто Лесею Українкою – це, певно, тільки фасад зовнішньої біографії Г. Мачтета. Автора, в радянський час відомого хіба тим, що його твір «Последнее прости» (більше знаний як пісня «Замучен тяжелой неволей») став улюбленим шлягером самого Ульянова-Леніна.

Володимир Шулятиков у некролозі, вміщеному в журналі «Курьер», про творчу домінанту небіжчика висловився зовсім недвозначно: виявляється, той «понад усе цікавився життям особистості, обдарованої серцем, яке здатне переживати складні почуття. І він усюди намагався знайти цю особистість, яка «відчуває», і завжди описував з особливою любов'ю подвиги, здійснювані під впливом «усеомогутнього» почуття» (Шулятиков, 1901). У «Білій панні», творі автобіографічному, такі колізії розгортаються на площині історичній і разом з тим особистісній, мемуарній. Десятирічний Гриць, через

сприйняття якого ведеться розповідь, підтримує діда – живе втілення «козацького духу». Той відкидає успадковану від предків ненависть до ляхів і так переймається стражданнями учасників повстання 1863 р., що разом з онуком навіть допомагає врятуватись їм від переслідувань. «Усемогутнє почуття» втілює також незатертий у пам'яті та сповнений благородства романтичний образ «білої панни» – доньки графа з її симпатіями до українців.

Гостра, експресивна колізія, дарма що з політичним відтінком, мусила здатись Є. Ярошинській цікавою для масового німецькомовного читача, якому між тим хотілось розповісти про українську історію та ще й із коментарями. Підставу для такої думки дає прохання, висловлене перекладачкою в цитованому листі до М. Павлика: «...В тім оповіданню [йдеться про «Білу панну»] приходять [тобто згадуються] Палій і Гонта; скажіть, як мені об'яснити то німцям, чим тії люди були. Очікую Вашої відповіді на се» (Ярошинська, 1890, с. 385).

Перемовини з М. Павликом вочевидь і визначили дальший хід подій в окреслюваній історії. Цей адресат скоріше за все і дав Є. Ярошинській московську адресу свого знайомого Нестора Яворовського, котрий «звів» її з Г. Мачтетом. Про Н. Яворовського, на жаль, знаємо зовсім мало. Достеменно відомо, що на початку 1890-х він рік працював у Львові артистом руського театру під управою І. Біберовича, відтак, мабуть, й замешкав у Коломиї: 1893 р. там народився його син Євген Яворівський, згодом викладач латинської й грецької філософії, письменник і політичний діяч. У 1891–1892 рр. на сторінках коломийського часопису «Хлібороб» друкувалася в перекладі Н. Яворовського повість В. Короленка «Сон Макара».

Чим займався цей чоловік у Москві в 1890 р. (саме тоді налистувала йому Є. Ярошинська у справі «Білої панни»), важко сказати. Хтозна, чи не здобував він там освіту, як багато хто з українців, адже належав до кола А. Кримського; той у 1882–1892 рр. навчався в Лазаревському інституті східних мов. 23 лютого 1890 р. майбутній автор «Пальмового гілля» повідомив І. Франкові як редакторові часопису «Народ» (М. Павлик був його видавцем): «Післав Вам 5 карбованців яко частину передплати, дуже мене і п. Яворовського втішила Ваша часопись» (Макарчук, 2016, с. 72). Іншого разу А. Кримський у листі до того ж адресата зізнався: «Ми, московські українці, все більше та більше прокидаємося і беремося до деякої праці» (Макарчук, 2016, с. 73).

Примітно, що із січня 1891-го до 1893 р. Н. Яворовський сам був передплатником цього «єретицького» (І. Франко) видання. В одному з листів до Івана Яковича він писав: «Спасибі Вам Велике за то, що прислали Вашу цінну часопись в центр Великорусии. Чимало людей интересує ся справами галицькими. Ви /.../ одверто виступаєте в обороні робітного народу, що зпевнює «Народови» велике місце в історії галицької журналістики» (Макарчук, 2016, с. 72). Підтримка Н. Яворовським журналу з виразною політичною репутацією – своєрідна декларація громадянської позиції мовця, ключ до розуміння сходин із неблагонадійним Г. Мачтетом.

Але повернемося до Є. Ярошинської. Хтозна, чи вдасться віднайти її листовне звернення до Н. Яворовського, та збереглась відповідь Н. Яворовського до неї. Переписана рукою М. Павлика, вона вкупі з іншими матеріалами (епістолярієм Є. Ярошинської та листами інших осіб) готувалася цим скриптором до збірного видання, яке так і не побачило світ. Листи передав по доньчиній смерті в 1904-му Іван Ярошинський, батько письменниці, тож завдяки і йому вцілів цей документ. Точніше – одразу два. Вони зберігаються нині в Центральному державному історичному архіві України у м. Львові (Яворовський, 1890, с. 366–368) і друкуються вперше – як і належить, зі збереженням особливостей авторського письма.

Нестор Яворовський до Євгенії Ярошинської

*Москва, Кудринская Садовая,
Дом Дружининой, квартира 3. В. Балашовой,
дня 2 марта 1890 г.*

Високоповажана Добродійко!

Нині був-єм у Григорія Александровича Мачтета, котрий з великою охотою дає Вам позволенє напечатати Ваш перевід «Білої Панни» – лише просить, щоби Ви були так добрі прислати єму один примірник переводу.

Єго же позволенє залучаю при сім письмі.

Читав-єм в справозданю петерб[урзького] географ[ічного] товариства про Ваш збірник народних пісень. Добре би лише було списувати їх фонетикою, а то тут виходить страшна змішанина, а росіяне не знають, як читати.

Дуже мені було приятно, що Ви зволили обернутись з даною справою до мене. Я завжди готов служити Вам в кождім ділі народнім та прошу і надаліше на мене не забувати.

*Ваш слуга
Нестор Яворовский.
(Яворовський, Н., 1890)*

Григорій Мачтет до Євгенії Ярошинської

Я, нижеподписавийся, дал госпоже Євгеніі Ярошинской разрѣшеніе перевести мою «легенду в прозѣ» под заглавіем «Бѣлая Панна» на нѣмецкій языкъ и сдѣланный ею переводъ одобрилъ.

Москва, 2 марта 1890 г.

*Г. Мачтетъ.
Москва, Воздвиженка, дом Кубицкого
Автор просит прислать ему один экземпляр перевода по напечатанію.
(Мачтет, Г., 1890)*

Подані документи цікаві з різних ракурсів: і як зразки соціально-культурної комунікації української творчої інтелігенції кінця ХІХ ст., комунікації, котрій не ставали на заваді штучні державні кордони; і як свідчення поваги Є. Ярошинської до авторського права, вповні коректний шлях здобуття нею дозволу на публікацію своєї праці. Резонансними, виходить, були й фольклористичні зусилля письменниці, якщо пам'яталось Н. Яворовським про відзначений ще наприкінці 1888 р. Російським Імператорським географічним товариством її збірник «Пісні буковинсько-руського народу з-над Дністра». Та й рекомендація щодо фонетики в контексті суперечностей між прихильниками фонетичного й етимологічного письма так само була важливою та актуальною, вочевидь больовою точкою для Н. Яворовського, якщо трохи згодом, у 1893-му, в тому ж таки часописі «Народ» (с. 323) з'явиться його гостра публіцистична стаття «Фонетична трагікомедія».

Очевидно, Є. Ярошинська надсилала в Москву разом зі своїм проханням дозволити друк ще й сам текст перекладу, якщо Г. Мачтет «переводъ одобрилъ».

Прикро, що на цьому історія наших знань про «Білу панну» у версії Є. Ярошинської вривається. «Чи воно [оповідання] було надруковане в перекладі німецькою, – невідомо» (Погребенник, 1968, с. 445) – зазначив і Ф. Погребенник, коментуючи у виданні творів Є. Ярошинської 1968 року цитований нами фрагмент її листа до М. Павлика. Письменниця з її схильністю доводити розпочату справу до кінця мала би відіслати свій переклад у якийсь із німецьких часописів; лист Є. Ярошинської до О. Кобилянської

від лютого 1895 р. рясніє поштовими адресами кількох віденських видань («Neue illustrierte Zeitung», «Im trauten Heim», «Die Heimat», «Das interessante Blatt») (Ярошинська, 1895, с. 400), до яких, мовляв, адресатка могла би звернутись. Отож, мабуть, передовсім їх варто було б простудіювати на предмет виявлення там перекладу Є. Ярошинської. Хоч не виключаємо й факту, що твір саме через свою ідейну складову міг не удостоїтись уваги зорієнтованих на визначене коло тем закордонних видавців.

Можливо, це єдине звернення письменниці до національної історії, як і до перекладу німецькою, інших подібних заходів із її боку не знаємо. Як справжній митець, вона між оригінальною творчістю та перекладами обирала, мабуть, таки перше, якщо трохи згодом, у січні 1900-го, прямо скаже О. Кобилянській: «Чому беретеся за переклади, пишть ліпше таки щось свого, шкода часу» (Ярошинська, 1900, с. 420). В останній фразі була закорінена й цілком персональна емоція, передчуття стрімкої скорочуваності власного майбутнього часу.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що текстуально відомими є поки що переклад Є. Ярошинською з болгарської оповідання Петка Тодорова «Співак» («Буковина» (Чернівці). – 1900 – 10 (23) груд. (№ 146). – С. 2–3) та з норвезької оповідання Бернзона-Бернштерна (Б. Бйорсона) «Батько» (ЛНВ. – Т. XLVIII. Кн. II. – Львів, 1909. – С. 385–388), не кажучи про переклади нею запахущої китиці оповідань В. Соколової, яку публіковано головно у львівському дитячому журналі «Дзвінок». Це досі непізнана, зрозуміло, шораз своя варта уваги історія, не подібна до тієї, яку ми обмірковували в надії, що вона хоч трохи прислужиться до оживлення образу великої трудівниці. Реставрувати заретушоване, проаналізувати його, заодно збагнувши особливості підходів Є. Ярошинської-перекладачки до відповідних текстів, означало б істотно доповнити її літературний портрет і матеріал про розвиток перекладацької справи в Україні на зламі ХІХ–ХХ ст.

Бібліографічний список

- [Погребенник, Ф.,] 1968. [Примітки]. В : Ярошинська, Є., 1968. *Твори*. Київ : Дніпро, с. 431–458.
- Ковалець, Л., 2009. Євгенія Ярошинська та її переклади творів чеської письменниці Вільми Соколової. В : С. В. Мельничук, ред., *Меценат та культура громадського дарунку в Центральній Європі ХІХ–ХХ століття : Матеріали Міжнародної наукової конференції*. Україна, Чернівці ; Чехія, Прага. 11–13 травня 2008 р. Чернівці : Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, с. 92–97.
- Макарчук, О. Г., 2016. До питання про склад контингенту передплатників журналу «Народ» (Галичина в складі Австро-Угорщини, 1890–1895). *Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації*, 4, с. 70–79.
- Мачтет, Г., 1890. *До Євгенії Ярошинської від 2 березня 1890 р.* [Лист] ф. 663 (М. Павлика). № 205. с. 368. Львів : Центральний державний історичний архів України.
- Михайловский, Н. К., 1901. Памяти двух писателей и одного цензора, *Русское богатство*, 9, отдел 2, с. 17–21.
- Шулятиков, В., 1901. Памяти Григория Мачтета. *Курьер*, № 229. Режим доступу : http://az.lib.ru/s/shuljaticow_w_m/text_0710-1.shtml
- Яворовський, Н., 1890. *До Євгенії Ярошинської від 2 березня 1890 р.* [Лист] ф. 663 (М. Павлика). № 205. с. 366–368. Львів : Центральний державний історичний архів України.

- Ярошинська, Є., 1890. Лист До Михайла Павлика від 14 січня 1890 р. В : Ярошинська, Є., 1968. *Твори*. Київ : Дніпро, с. 384–385.
- Ярошинська, Є., 1895. Лист до Ольги Кобилянської від кінця лютого 1895 р. В : Ярошинська, Є., 1968. *Твори*. Київ : Дніпро, с. 400–401.
- Ярошинська, Є., 1896. Лист до Івана Левицького від 18 червня 1896 р. В : Ярошинська, Є., 1968. *Твори*. Київ : Дніпро, с. 404–408.
- Ярошинська, Є., 1898. Лист До Осипа Маковея від 22 березня 1898 р. В : Ярошинська, Є., 1968. *Твори*. Київ : Дніпро, с. 412–413.
- Ярошинська, Є., 1900. Лист до Ольги Кобилянської від 17 січня 1900 р. В : Ярошинська, Є., 1968. *Твори*. Київ : Дніпро, с. 419–420.

References

- [Pohrebennyk, F.,] 1968. [Prymitky]. In : Yaroshynska, Y., 1968. *Tvory* [Works]. Kyiv : Dnipro, pp. 431–458. (in Ukrainian).
- Kovalets, L. 2009, Yevheniia Yaroshynska ta yii pereklady tvoriv cheskoї pysmennytsi Vilmy Sokolovoi [Yevheniia Yaroshynska and her translations of works by Czech writer Vilma Sokolova], *Materialy Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii “Metsenat ta kultura hromadskoho darunku v Tsentralnii Yevropi XIX–XX stolittia”, 11–13 travnia 2008 r. (Ukraina, Chernivtsi; Chekhiiia, Praha) [Patron and Culture of Public Gift in Central Europe of the XIX-XX centuries: Proceedings of the International Scientific Conference]*. Ukraine, Chernivtsi ; Czech Republic, Prague. May 11-13th, 2008. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, pp. 92–96. (in Ukrainian).
- Makarchuk, O. H., 2016. Do pytannia pro sklad kontynhentu peredplatnykiv zhurnalu “Narod” (Halychyna v skladі Avstro-Uhorshchyny, 1890–1895) [On the question of the composition of the contingent of subscribers to the magazine “Narod” (Galicia as part of Austria-Hungary, 1890–1895)]. *State and Regions. Series: Social Communications*, 4, pp. 70–79. (in Ukrainian).
- Machtet, H., 1890. *Do Yevhenii Yaroshynskoi vid 2 bereznia 1890 r. [To Yevheniia Yaroshynska from March 2nd, 1890]*. [Letter] f. 663 (M. Pavlyka). no. 205. p. 368. Lviv : Central State Historical Archive of Ukraine (in Ukrainian).
- Mykhailovskiy, N. K. 1901, Pamyati dvukh pisatelej i odnogo cenzora [In Memory of two writers and one censor], *Russkoe bohatsvo*. 9. Dep. 2. pp. 17–21 (in Russian).
- Shuliatykov, V., 1901. Pamiaty Grigoria Machteta [In Memory of Grigorii Machet]. *Kurer*, no. 229. (in Russian). Available at : <http://az.lib.ru/s/shuljatikow_w_m/text_0710-1.shtml> (Accessed 09.10.2020).
- Yavorovskiy, N., 1890. *Do Yevhenii Yaroshynskoi vid 2 bereznia 1890 r. [To Yevheniia Yaroshynska from March 2nd, 1890]*. [Letter] f. 663 (M. Pavlyka), no. 205, pp. 366–368. Lviv : Central State Historical Archive of Ukraine. (in Ukrainian).
- Yaroshynska, Y., 1890. Lyst do Mykhaila Pavlyka vid 14 sichnia 1890 r. [Letter To Mykhailo Pavlyk from January 14th, 1890]. In : Yaroshynska, Y., 1968. *Tvory* [Works]. Kyiv : Dnipro, pp. 384–385. (in Ukrainian).
- Yaroshynska, Y. 1895. Lyst do Olhy Kobylianskoi vid kintsia liutoho 1895 r. [Letter to Olha Kobylyanska from the end of February 1895]. In : Yaroshynska, Y., 1968. *Tvory* [Works]. Kyiv : Dnipro, pp. 400–401. (in Ukrainian).
- Yaroshynska, Y., 1896. Lyst do Ivana Levytskoho vid 18 chervnia 1896 r. [Letter to Ivan Levytskyi from June 18th, 1896]. In In : Yaroshynska, Y., 1968. *Tvory* [Works]. Kyiv : Dnipro, pp. 404–408 (in Ukrainian).

Yaroshynska, Y., 1898. Lyst do Osypa Makoveia vid 22 bereznia 1898 r. [Letter to Osyp Makovei from March 22th, 1898]. In : Yaroshynska, Y., 1968. *Tvory [Works]*. Kyiv : Dnipro, pp. 412–413. (in Ukrainian).

Yaroshynska, Y., 1900. Lyst do Olhy Kobylianskoi vid 17 sichnia 1900 r. [Letter To Olha Kobylans'ka from January 17th, 1900]. In : Yaroshynska, Y., 1968. *Tvory [Works]*. Kyiv : Dnipro, pp. 419–420. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2020.

L. Kovalets

FOLLOWING THE FOOTSTEPS OF «THE WHITE LADY»: ONE PAGE OF YEVENHIA YAROSHYN'S'KA'S ACTIVITY AS A TRANSLATOR AND HER CONTEXT

The article highlights the creative profile of the Ukrainian writer Yevhenia Yaroshyns'ka (1868–1904) as a translator. Literary science has not touched upon this topic yet. The only exception is her translations of the Czech writer and teacher Vilma Sokolova. Speaking about Y. Yaroshyns'ka's interest to the literature of other nations, we state that it was organically connected with her great love for reading. That array was naturally dominated by German translations of the world literature. Joining this activity seemed tempting, because it was also a way to gain experience, to test her own strength and the opportunity to promote the problems of the Ukrainian reality. This is the main reason for Y. Yaroshynska's appeal to create the German translation of Hryhoriy Machtet's novel «The White Lady» based on the Ukrainian material.

The article clarifies the life and activities of this Ukrainian and Russian writer and his connections with the Ukrainian socio-cultural environment, which also led to the autobiographical aspect of the story. The work is full of sympathy for the participants of the Polish uprising of 1863 and the desire for peaceful understanding between the Slavs. At the same time, it was based on a romantic collision.

To obtain the permission to publish the translation, Y. Yaroshyns'ka addressed M. Pavlyk who asked in Moscow Nestor Yavorovs'kyi, apparently the Ukrainian student (from the circle of A. Kryms'kyi), who helped the writer to realize her idea. In the article the letters of N. Yavorovs'kyi and H. Machtet to Y. Yaroshyns'ka are published for the first time and their destiny is outlined. When they got to M. Pavlyk, he prepared them for publication, but they never saw the light. The further fate of the translation of «The White Lady» remained unknown.

The article names the published examples of Y. Yaroshyns'ka's translation activity (these are the translations from Bulgarian, Norwegian, Czech languages). The need for a more comprehensive study of this important and interesting topic is also required.

The article touches upon the importance to intensify the efforts of scholars to master the body of archival documents related to Y. Yaroshyns'ka. They are stored mainly in the Department of Manuscripts and Textology of the Taras Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine, the Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv and the V. Stefanyk Lviv National Scientific Library. Obviously, only in this way – having thoroughly studied the source base, knowing the author's biography and her artistic heritage – we can hope for deeper understanding of the peculiarities of the development of her creative personality.

Key words: *Yevhenia Yaroshyns'ka, lecture, translation, Hryhoriy Machtet and his work, Nestor Yavorovs'kyi, letter as a document.*